

Uzaktan Eğitimde
Çocuk Katılımına İlişkin
İzleme Çalışması

BBOM
İzmir Kooperatifi
Ocak, 2022

Uzaktan **Sesim duyuluyor mu?**

BBOM İZMİR KOOPERATİFİ

Başka Bir Okul Mümkün ilk olarak 2009 yılında eğitimde ortak anlam arayışında olan ve yenilikçi uygulamaların olması gerektiğini düşünen bir grup ebeveyn ve gönüllünün oluşturduğu bir sivil inisiyatif olarak kurulmuş ve 2010 yılında dernekleşerek BBOM Derneği olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Dernek tarafından oluşturulan BBOM modeline uygun olarak 7 Nisan 2014'te 22 üye ile birlikte Sınırlı Sorumlu Başka Bir Okul Mümkün İzmir Eğitim Kooperatifi kurulmuş ve 2015 yılı Eylül ayında Renkli Orman Okulları açılmıştır.

RENKLİ ORMAN OKULLARI

BBOM İzmir Kooperatifin ilk okulu, doğal ortamının çeşitliliği, orman ziyaretlerine imkan tanınması, geniş bahçesi ve binasıyla Bornova Yakaköy'deki yerinde erken çocukluk merkezi olarak açılmış ve çocuklarının koyduğu ismiyle Renkli Orman adını almıştır. Renkli Orman, 2017-2018 eğitim-öğretim döneminde bünyesine ilkokulu da ekleyerek Renkli Orman Okulları adını almıştır. Renkli Orman, çocukların eğitsel yolculuklarında ihtiyaç duydukları bilgi ve güveni kazanmalarına yardımcı olduğu kadar hayatın içindeki yolculuklarında da onları destekler. Çocuklar, öğretmenler ve ebeveynlerin işbirliği, bir "öğrenme topluluğu" yaratır. Okulumuzda ebeveynler, eğitim sürecinin tamamlayıcı parçalarıdır.

UZAKTAN EĞİTİMDE ÇOCUK KATILIMINA İLİŞKİN İZLEME ÇALIŞMASI

ÖZET

Eğitimde çocuk katılım hakkının tesisi için çocuğun hak öznesi olarak tanımlanması ve anlamlı katılımına yönelik gerekli koşulların olgunlaştırılması gerekmektedir. BMÇHDS’de Madde 12, “görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özenin gösterilmesi”ni ifade etmektedir ve bu madde doğrudan çocuk katılımının hak olduğuna işaret etmektedir. Yine sözleşmede yer alan Madde 13 “Çocuk düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir; bu hak ülke sınırları ile bağlı olmaksızın; yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun seçeceği başka bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir” ifadesi ile çocukların görüşlerini ifade edilmesine alan açılmasına vurgu yapar. Bu izleme çalışması ile uzaktan eğitim sürecinde çocuğun katılım hakkına ilişkin durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Yapılan hak ihlallerine dikkat çekilmiş ve çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

ÇALIŞMANIN AMACI

Bu izleme çalışmasının amacı, COVID-19 salgını tedbirleri kapsamında 23 Mart 2020 tarihinden itibaren uzaktan sürdürülen eğitim programında, Çocukların Katılım Hakkına dair yaşanan eksiklik ve sorunları ortaya koymak, ihtiyaçları belirlemek, çocuk hakları temelinde izleme çalışması yapmak, çalışmanın sonuçları ile katılım hakkını hayata geçirmede yapılabileceklerle ilgili önerilerde bulunmaktır.

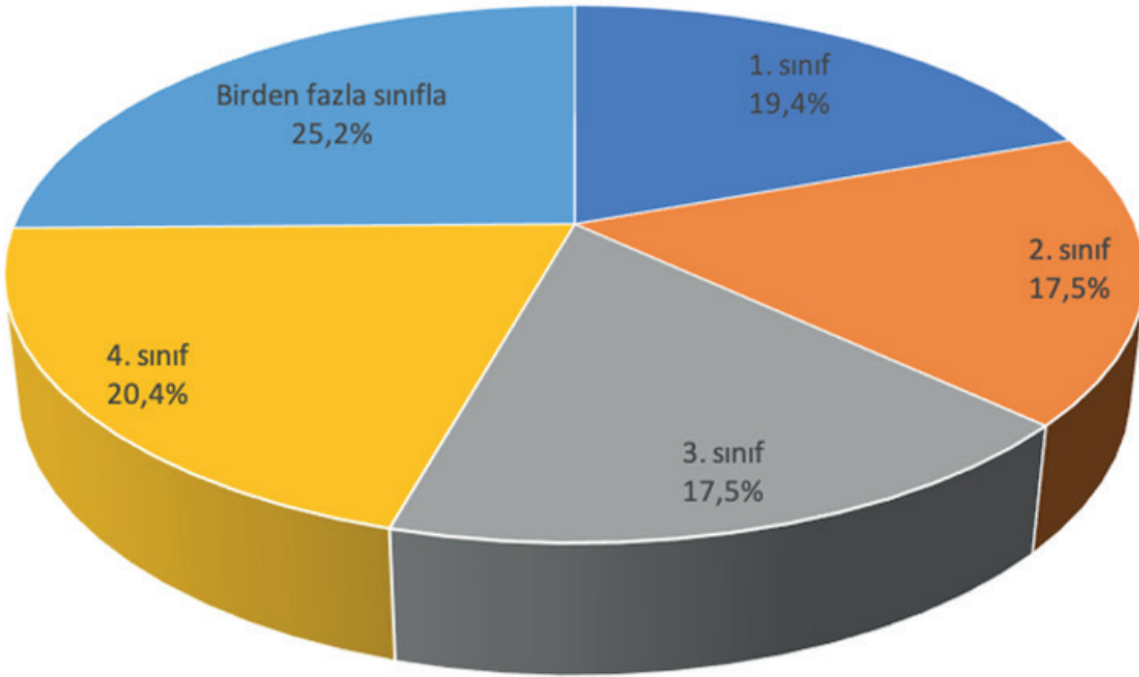

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ VE KAPSAMI

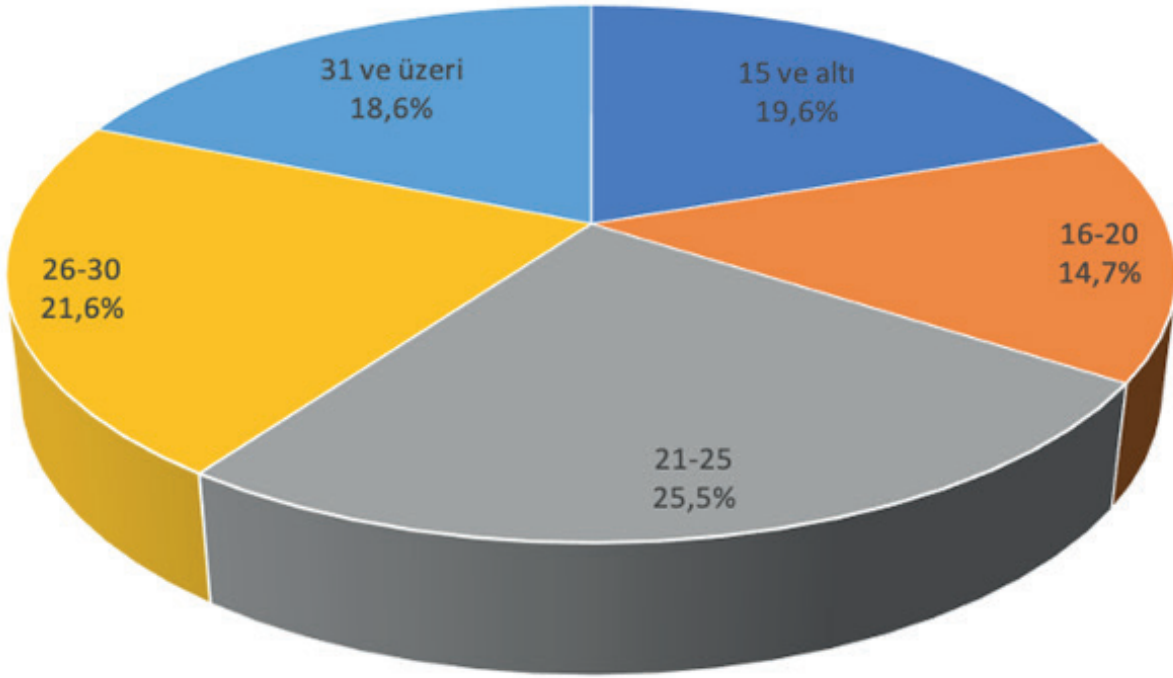
Araştırma var olan durumu betimlemeyi amaçladığından, betimsel tarama yöntemi ile yürütülmüştür. Veriler araştırmaya katılmayı kabul eden Türkiye genelinde kamuda ve özel okullarda çalışan toplam 103 sınıf öğretmeni ve branş öğretmeninden toplanmıştır.

Öğretmenlerin Çalıştığı Sınıf Düzeyi

■ 1. sınıf ■ 2. sınıf ■ 3. sınıf ■ 4. sınıf ■ Birden fazla sınıfla

Sınıf Mevcutları

■ 15 ve altı ■ 16-20 ■ 21-25 ■ 26-30 ■ 31 ve üzeri

ETİK VE ANLAMLI ÇOCUK KATILIMI AŞAMALARI

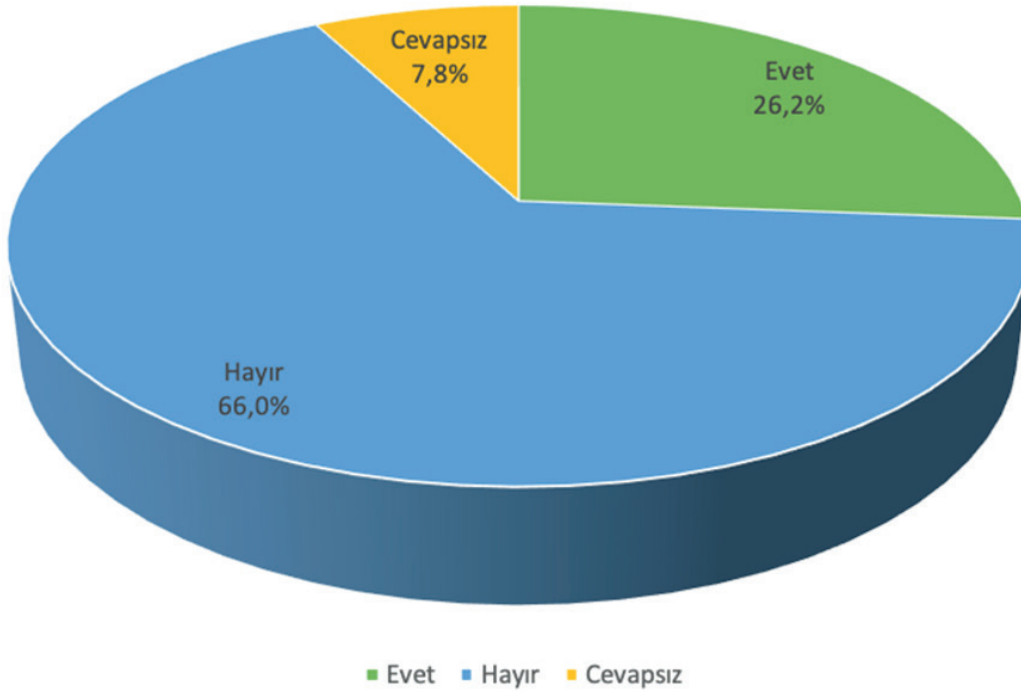
Çocuk katılımı özetle, çocukların kendilerini ilgilendiren tüm konularda söz sahibi olmaları ve görüşlerinin dikkate alınması olarak tanımlanabilir.

- ◆ Şeffaf ve bilgilendirici (çocukların neden dahil olduklarını, ne yapacaklarını ve sonuçlarının neye hizmet edeceğine dair açık bir şekilde bilgilendirilmeleri).
- ◆ Gönüllü (çocukların anlaşılır bir şekilde bilgilendirilmelerini takiben katılıp katılmayacaklarına dair seçim yapabilmeleri ve gönüllü katılımları).
- ◆ Saygılı (çocukların görüşlerinin duyulabilir ve değerli olduğunu hissetmeleri).
- ◆ İlgili (çocukların konunun neden kendileri ile ilgili olduğunu anlamaları ve sonuca ne şekilde etkilerinin olacağını ilişkilendirmeleri).
- ◆ Çocuk dostu (çocukların kendilerini rahat hissetmeleri, ilgili yetişkinlerin ulaşılabilir ve sorulara yanıt verir olmaları, ortamın ilgili çocukların özelliklerine göre düzenlenmiş olması).
- ◆ Kapsayıcı (çocuklardan herhangi birinin ayrımcılığa maruz kalmaması, dışarıda tutulmaması ve her bir çocuğun ayrı bir birey olarak ele alınması).
- ◆ İlgili yetişkinlerin eğitimle desteklenmiş olmaları (kolaylaştırıcı olarak yer alan yetişkinlerin çocuklarla etkili çalışma ilkelerine haiz, daha özelde iletişim becerisi, analitik düşünebilme ve sorun çözme konularında eğitimle desteklenmiş olmaları).
- ◆ Güvenli ve risklere karşı duyarlı (çocukların kendilerini hem fiziksel hem de duygusal olarak güvende hissetmeleri).
- ◆ Sorumlu ve izlenebilir (çocukların katılım gösterdikleri süreçlerle ilgili zaman içerisinde geribildirimler almaları, bilgilendirilmeleri, ilgili paydaşlara ulaşabilmeleri ve sorular sorabilmeleri).

İZLEME ÇALIŞMASINA İLİŞKİN ÖZET BULGULAR

◆ Öncelikle araştırmanın temel konusu olan “çocuk katılımı”na ilişkin öğretmenlerin daha önce bir eğitime katılıp katılmadıklarının cevabını gösteren grafik aşağıdaki gibidir.

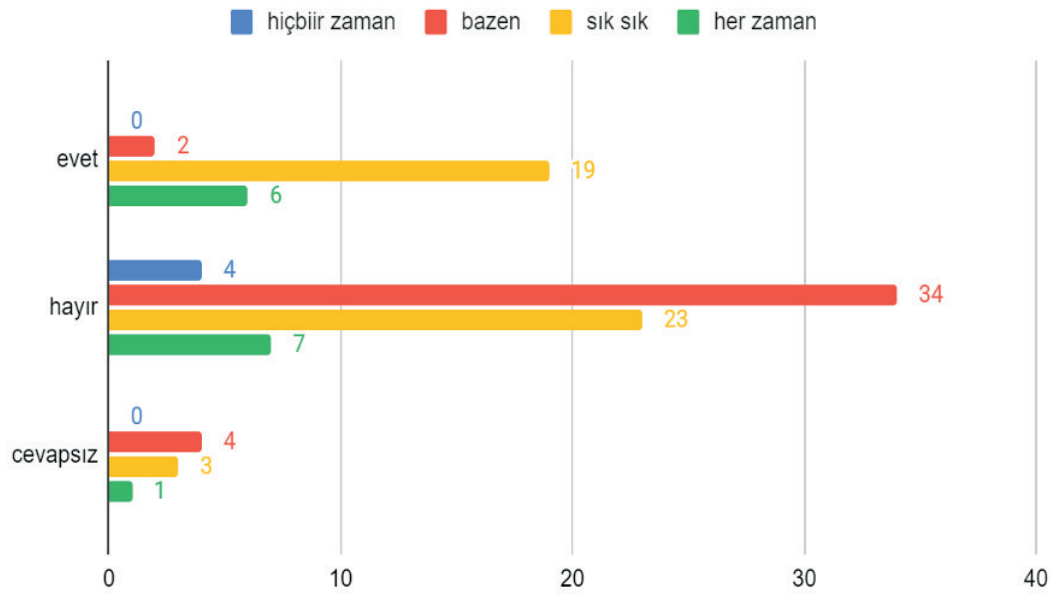
Çocuk Katılımı ile İlgili Eğitim Aldınız mı?

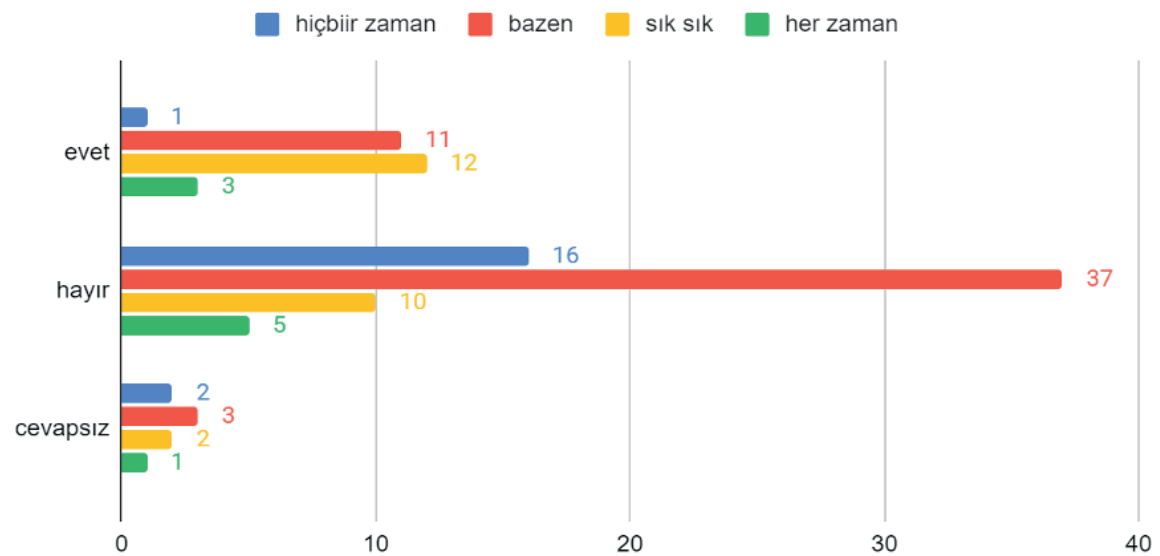
◆ Çocukların Fikirlerini Alma

Çocuk katılımına ilişkin farkındalığı olan ve halihazırda katılımcı süreçler işleten öğretmenlerin dahi, uzaktan eğitimde katılımcı süreçlere ilişkin zorluklar yaşamıştır.

Çocuk katılımı eğitimine katılım X Etkinlikler için fikir alma_Yüzyüze Eğitim

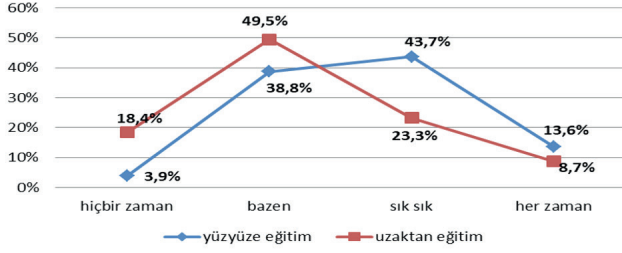

Çocuk katılımı eğitimine katılım X Etkinlikler için fikir alma_Uzaktan Eğitim

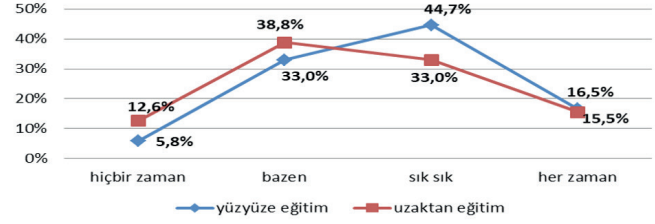

◆ Kararlara Katılım

Ders Etkinlikleri için Fikir Alma

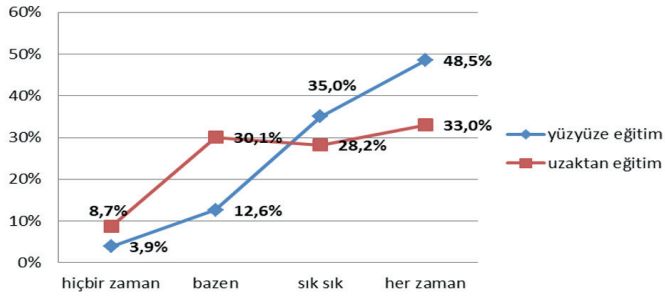
Ders Etkinlikleri için Fikirleri Uygulama

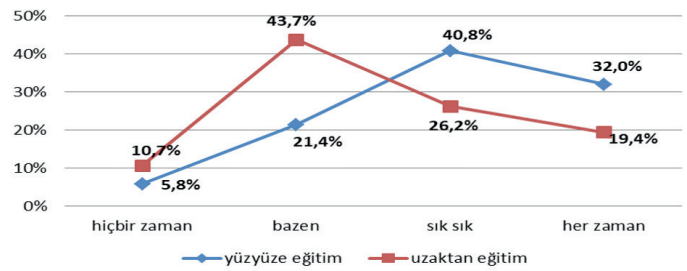
Uzaktan eğitimde çocukların kendilerini ilgilendiren kararlara katılımında, öğretmenlerin ise bu katılımı sağlamada ve kararları alırken kullanılacak yöntemlerde zorluk yaşadıkları görülmüştür.

Bu durum BMÇHDS Madde 28 ve Madde 29'da belirtildiği çerçevede "okul disiplininin çocuğun insan olarak taşıdığı saygınlıkla bağdaşır biçimde gerekli önlemleri alması" ilkesinin ihlali olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca yine çocuğun kendini ilgilendiren konularda görüşlerinin alınması ve uygulanması hakkının ihlali de söz konusudur.

Sınıf Anlaşmalarını Birlikte Belirleme

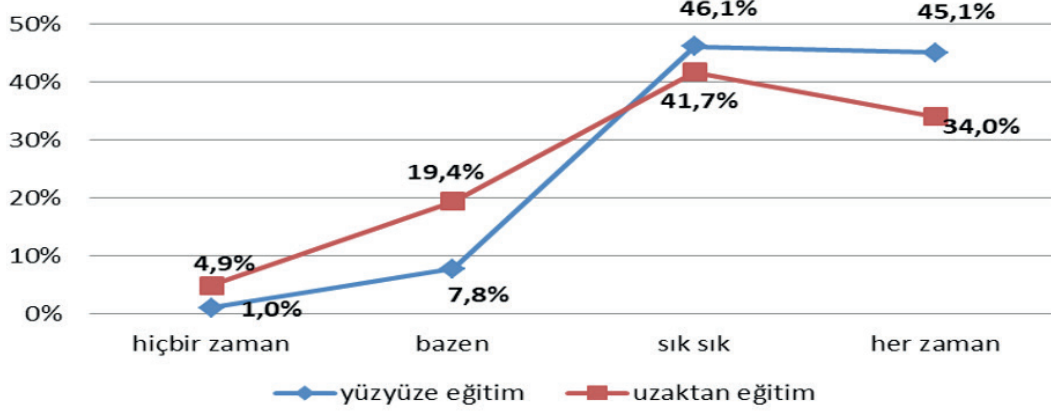

Kararları birlikte alma

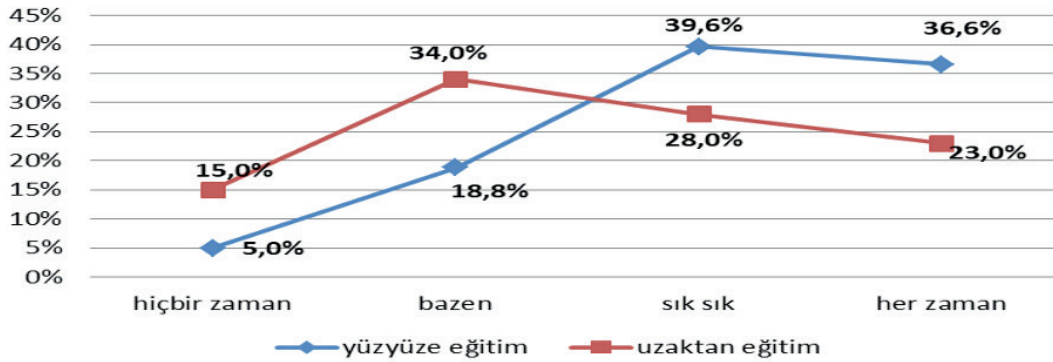
◆ Öğretmenin Rehberliği

Çatışma çözümünde yol gösterme

BMÇHDS Madde 5'te "Taraflar Devletler bu Sözleşmenin çocuğa tanıdığı haklar doğrultusunda çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi ile uyumlu olarak, çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda ana-babanın, yerel gelenekler öngörüyorsa uzak aile veya topluluk üyelerinin, yasal vasilerinin veya çocukta hukuken sorumlu öteki kişilerin sorumluluklarına, haklarına ve ödevlerine saygı gösterirler" olarak tanımlanmış olan çocuk haklarının ihlali söz konusudur.

Özel ihtiyacı olan Öğrencileri Kapsama

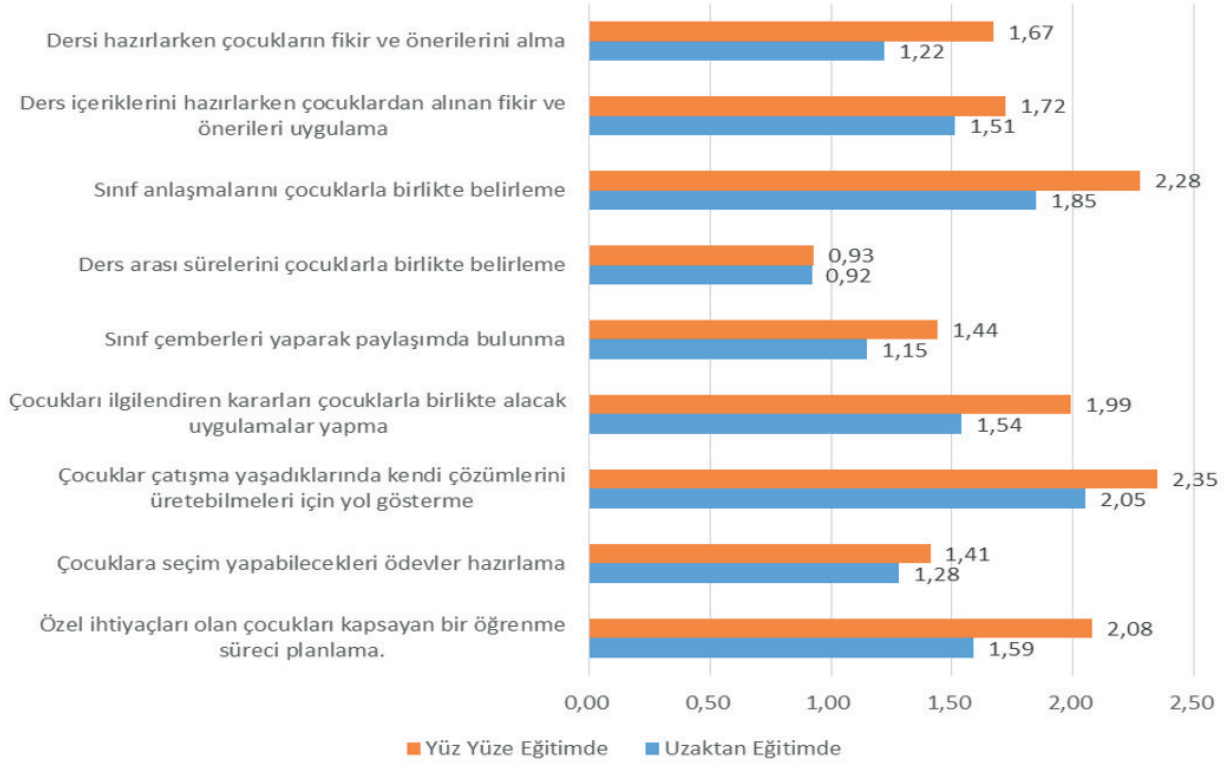

Bu doğrultuda BMÇHDS Madde 28'de çocuğun eğitim hakkını ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesine ilişkin hak ihlali olarak değerlendirilmektedir.

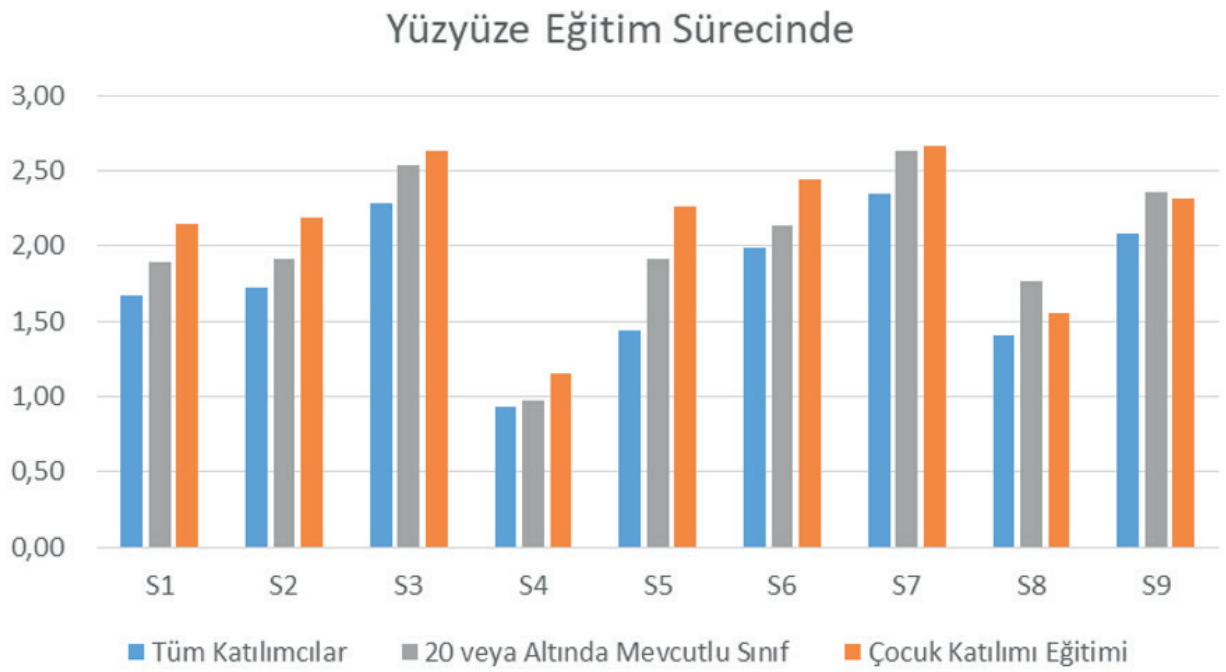
◆ Yüzyüze ve Uzaktan Eğitimde Çocuk Katılımındaki Değişim

Yüzyüze ve Uzaktan Eğitimde Çocuk Katılımındaki Değişim

◆ Çocuk Katılımında Fark Yaratan Etkenler

Anket soru kağıdında “Çocuk katılımı”na işaret eden dokuz soru incelendiğinde hem yüzyüze hem de uzaktan eğitim sürecinde “sınıf mevcutları” ve “öğretmenlerin konuyla ilgili eğitim almış olmak” anlamlı bir fark yaratmıştır.

◆ Sonuç ve Öneriler

◆ BBOM İzmir olarak deneyimimiz ve geliştirdiğimiz içerikler ile çocukların bulunduğu her alanda onlara alan açarak, sürdürülebilir, kurallara değil anlaşmalara dayalı, katılımcı öğrenme ortamlarının uzaktan eğitimde de mümkün olduğunu gördük. Çocuklara kulak vermenin, onları dinlemenin olumlu etkilerini pandemi kısıtlamalarında da gözlemledik. Okulumuzdaki “katılımcı öğrenme ortamı” nı uzaktan eğitimde çocuklarla birlikte korumayı başardık. Başka okullarda, başka öğrenme ortamlarında da bunun mümkün olabileceğine inanıyoruz.

◆ Daha çok öğretmen merkezli bir model olarak kurgulanan eğitim sistemi içerisinde, öğretmenlerin Çocuk Katılımı konusundaki farkındalığını sağlamak önemli nokta. Çocukların yüksek yararının gözetildiği, demokratik, katılımcı bir öğretmen ağının etki yaratmada önemli bir model olacağına inanıyoruz.

◆ Öğretmenlerin konuya ilgi ve bilgisini destekleyecek bilgilerin paylaşılması, açık kaynakların kullanılması, literatür paylaşımı, iyi uygulama örneklerinin paylaşımının öğretmenlere ilham vereceğini düşünmekteyiz.

◆ Çalışmada uzaktan eğitimde çocuk katılımının sağlanmasında, yüz yüze eğitimdeki öğretmen tutumlarının önemli bir faktör olduğu gözlemlenmiştir. Çocuk katılımına dair bilgisi ve deneyimi olan öğretmenlerin, uzaktan eğitimde de çocuk katılımını merkezde tutmaya çalıştıkları en somut veriler arasındadır.

◆ Uzaktan eğitimde çocukların seslerini duyuramadıkları, dinlenmedikleri, ders saatlerinin ihtiyaçlarına göre belirlenmemesi, sınıf mevcutlarının fazla olması gibi faktörler çocukların katılım haklarının önündeki en görünür engeller olarak karşımıza çıkmaktadır.

◆ Uzaktan eğitim sürecinde çocukların fiziki ve teknik koşullarının yetersizliği ve COVID-19 pandemi sürecinin çocuklarda yarattığı psikososyal durumun olumsuzluğu öğretmenlerin başa çıkmakta zorlandıkları konular olarak ortaya çıkmıştır.

◆ Eğitimcilerin Çocuk Katılımı konusunda eğitim eksikliklerini ivedilikle tamamlamak olmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı hizmet içi eğitimlerinde çocuk katılımı konusuna öncelik vermeli, eğitim sisteminde çocuklara alan açan uygulamaların yaygınlaştırılmasını sağlayacak düzenlemeler yapmalıdır.

◆ Bu eksikliklerin tamamlanmasında MEB ile birlikte, bu alanda çalışan yetkin Sivil Toplum Örgütleri ile işbirliği yapılmalı, eğitimler yaygınlaştırılmalı ve eğitim sistemi içerisinde uygulama modelleri geliştirilmelidir.

◆ Sonuç olarak, Başka Bir Okul Mümkün Eğitim Kooperatifi olarak, hem yüz yüze eğitimde hem de uzaktan eğitimde çocuk katılımının mümkün olduğunu biliyoruz. Başka öğrenme ortamlarında da çocuk katılımı mümkün demek için de, eğitimcilerin desteklenmesi, çocuklara alan açacak düzenlemelerin yapılması, sivil toplum örgütleri işbirliği geliştirilip “çocuk katılımı- çocuk hakları” nın yaygınlaştırılması ve tüm bunların kamu politikası olarak uygulanması gerektiğini bu araştırma ile bir kez daha söylemenin de çocuk hakları alanındaki çalışmalara destek olacağını umuyoruz. Başka okullar, başka sınıflar mümkün..

www.bbomizmir.org

Sosyal Medya

- facebook.com/bbomizmirkoop
- twitter.com/bbomizmirkoop
- instagram.com/bbomizmirkoop
- linkedin.com/company/bbomizmirkoop

